

Trine Baumbach og Thomas Elholm: Strafferettens almindelige del: Det strafferetlige ansvar

BOGANMELDelse

Djøf, København 2020 (611 sider), ISBN 978-87-574-4676-0

Strafferetten er i utgangspunktet nasjonal, men det er likevel nyttig å sette seg inn i andre lands grunnleggende strafferettslige regler. Det kan begrense tendensen til å ta for gitt de løsningene vi har valgt i vårt eget land, og gi leseren nye ideer.

Denne boken er det nyeste tilskuddet til fremstillinger av dansk alminnelig strafferett. Boken har litteraturliste, lovregister, domsregister og stikkordsregister. Det fremgår av kolofonsiden at boken er fagfellevurdert. Boken inneholder alle de klassiske emnene en bok i alminnelig strafferett bør inneholde. *Boken innledes med et introduksjonskapittel. Som forfatterne poengterer (s. 33), har den moderne strafferett «både beskyttelsen af (formodede) gerningspersoner og beskyttelsen af (potentielle) ofre som bærende hensyn». Det er et viktig utgangspunkt for en moderne fremstilling av strafferetten.*

Det neste kapitlet om straffeteorier gir en god oversikt over viktige grunnlagsspørsmål. Også restorative justice (gjenopprettende rett/prosess) behandles og settes inn i sammenhengen.

Boken avsluttes med et kapittel om lovskravet i Den europeiske menneskerettskonvensjon (EMRK/EMK) og et kapittel om EU-strafferetten. Dette er svært nyttige kapitler også for lesere utenfor Danmark. EMK artikkel 7 er selvsagt like relevant for alle Europarådets medlemsland. Og også for et ikke-medlemsland som Norge er oversikten over EU-retten nyttig.

Norge har et lignende samarbeid som Danmark har gjennom Eurojust, og også norsk strafferett er påvirket av EU-retten. Norges Høyesterett har nylig frifunnet en tiltalt som opprinnelig ble domfelt for å ha mottatt arbeidsavklaringspenger uten å opplyse at han i perioder hadde oppholdt seg i Italia (den såkalte NAV-saken, HR-2021-1453-S).¹ Jeg nevner denne dommen her fordi den illustrerer at EU-regler kan ha stor betydning også i strafferetten. Som forfatterne peker på (s. 509), vil straff for overtredelse av et ugyldig forbud stride mot lovskravet i EMK artikkel 7. Den norske folketrygdlovens begrensning i adgangen til å motta arbeidsavklaringspenger under opphold i utlandet (§ 11-3) kunne ikke gjøres gjeldende for opphold i en EØS-stat. Dette hadde ingen – heller ikke Høyesterett – vært oppmerksom på da mannen i 2017 ble dømt til 75 dagers fengsel for bedrageri.

1. NAV er den offisielle forkortelsen for arbeids- og velferdsforvaltningen, se lov 16. juni 2006 nr. 20.

Forfatterne oppsummerer sin gjennomgang av kapittel 3 om det strafferettslige legalitetsprinsippet slik (s. 115):

BOGANMELDELSE

«Domstolene er givet for at tjene retsstaten og skal derfor holde sig nøje inden for de rammer, som den strafferetlige fortolkning udstikker. Dette skal domstolene gøre for at respektere hensynet til tiltaltes retssikkerhed, men også for at respektere hensynet til straffelovgivningens demokratiske legitimitet.»

Det er en god formulering av domstolenes ansvar og oppgaver. I den ovenfor nevnte NAV-dommen uttalte Høyesterett enstemmig (avsnitt 191):

«Straff er samfunnets strengeste reaksjon mot lovbrudd, og domstolene har et selvstendig ansvar for å påse at det foreligger rettslig grunnlag for straffansvar. I dette tilfellet må det erkjennes at de rettsikkerhetsgarantiene som skulle sikres ved domstolsbehandlingen av As [tiltaltes] sak, ikke fungerte godt nok når feilen i lovanvendelsen ikke ble fanget opp, heller ikke ved Høyesteretts behandling av saken i 2017.»

Kanskje er det nettopp i de relativt små sakene som det finnes mange av, at rettssystemet kan overse grunnleggende rettssikkerhetsspørsmål. Denne boken har sin styrke ikke bare i en grundig gjennomgang av den tekniske strafferetten, men også ved å peke på de grunnleggende prinsippene som man ikke må tape av syne.

Forfatterne fører skuta støtt gjennom strafferettens varierte farvann. Boken er oversiktlig, samtidig som den er detaljert nok til at leseren får innsikt i viktige spørsmål. Forfatterne kaster lys over fremstillingen ved mange eksempler fra rettspraksis. De beveger seg uanstrengt fra det generelle til det konkrete, og tilbake igjen. Boken er holdt i et lett og klart språk. De tabellariske oversiktene over viktige begreper gjør det enklere for leseren å få oversikt over stoffet. Plassen tillater ikke her å gå inn på alle de steder der jeg har markert i marginen at boken gir nyttig innsikt.

Leseren kan trygt gå til denne boken for å få innsikt i dansk alminnelig strafferet. Man kan få oversikt over straffeteoriene, om rettssikkerhet for den mistenkte og om statens plikt til å håndheve strafferetten til vern for fornærmede – samt en rekke andre strafferettslige spørsmål. Og man kan uansett glede seg over grundige analyser holdt i et godt språk.

Boken anbefales.

Professor Morten Holmboe,
Politihøgskolen, Norge